

EVS b. HAVLÎ

(أوس بن خولى)

Ebû Leylâ Evs b. Havlî
b. Abdillâh el-Ensârî el-Hazrecî
(ö. 35/655 [?])

Sahâbî.

Annesi Cemîle bint Übey, münafıklığı ile meşhur Abdullah b. Übey b. Selûl'un kardeşidir. İslâm'ın ilk yıllarında okuma yazma bilen az sayıdaki sahâbilerden biri olan Evs Hz. Peygamber'in vahiy kâtiplerindendi. İyi yüzmeye ve ok atmada ki maharetiyle de bilinirdi. Başta Bedir, Uhud ve Hendek gazveleri olmak üzere Hz. Peygamber'in katıldığı bütün savaşlarda bulundu. Hicretten sonra Resûl-i Ekrem onunla muhacirlerden Şücâ' b. Vehb el-Esedî arasında kardeşlik bağı (muâhât*) kurdu. Evs'in Hz. Ömer'le kardeş yapıldığı ve Resûlullah'ın meclisinde onunla gün aşırı nöbetleşe kalarak olup biten hadiseleri ve yeni bilgileri birbirlerine anlattıkları da rivayet edilmektedir (İbn Beşkûvâl, II, 603). Umretü'l-kazâ seferinde Kureyşliler'in muhtemel bir saldırısını önlemek için görevlendirilen 200 askerin başına Hz. Peygamber'in Evs'i getirmesi onun iyi bir savaşçı olduğunu göstermektedir. Evs b. Havlî Hz. Peygamber'in naaşının yıkanması, kefenlenmesi ve defnedilmesi işine ensarı temsilen bizzat katılmıştır.

Kaynaklarda, Evs b. Havlî'nin Hz. Osman'ın şehid edilmesinden önce Medine'de vefat ettiği belirtilmekte, fakat kesin bir tarih verilmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, I, 260; İbn Mâce, "Cenâ'iz", 65; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 542-543; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 77-78; İbn Beşkûvâl, *Ğavâmi-zü'l-esmâ'i'l-müheme* (nşr. İzzeddin Ali Seyyid — Muhammed Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1987, II, 602-603; İbnü'l-Esrî, *Üsdü'l-gâbe*, I, 170; a.mlf., *el-Lübâb*, I, 471; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 84; M. Mustafa el-A'zamî, *Küttâbün-nebî*, Riyad 1401/1981, s. 46-47.

MEHMET ALİ SÖNMEZ

EVS b. SÂMÎT

(أوس بن الصامت)

Karısı Havle bint Mâlik'i boşamaya kalkması üzerine zihâr* âyetinin inmesi sebep olan sahâbî (bk. HAVLE bint MÂLİK).

EVSÂFÜ'L-EŞRÂF

(أوصاف الأشراف)

Nasîrüddîn-i Tûsî'nin
(ö. 672/1274)
sülûkün merhalelerini anlatan
Farsça tasavvufî ve ahlâkî risâlesi.

Müellif bu risâlesini, meşhur eseri *Ah-lâk-ı Nâşîrî*'den daha sonra Şemseddin Muhammed b. Muhammed el-Cüveynî'nin isteği üzerine kaleme almıştır. *Evsâf-ü'l-eşrâf*, bir münâcât ve kısa bir önsözden sonra altı bölüme (bab) ayrılmış, ilk beş bölüm de kendi içinde altı kısma (fasıl) bölünmüştür. Tûsî her fasla konuyla ilgili bir âyetle başlar, daha sonra o faslın konusu olan terimin tarifini verir ve açıklamasını yapar. Ona göre insan başkalarına muhtaç olduğu için eksik bir varlıktır. Bu durumu bilen insanda eksikliğini telâfi ve kendini olgunlaştırma meyli doğar. Kişinin olgunluğa ulaşabilmesi için mutasavvıfların "sülûk" dedikleri faaliyete girişi zorunludur. Bunu yapmak isteyen kimseye altı şey gereklidir.

Her biri ayrı bir bölümde incelenen bu altı şartın ilki sülûke başlamaktır. Bu bölüm, bunun için mecburi olan iman, sebat, niyet, sıdk, Allah'a dönüş ve ihlâs alt başlıklarını ihtiva eder. İkinci bölüm, sâlikî yolundan alıkoyacak engelleri ortadan kaldırmaya dairdir. Bu bölüm tövbe, zühd, fakr, riyâzet, nefis muhasebesi ve takvâ konularına ayrılmıştır. Üçüncü bölüm sülûkün mahiyeti ve sâlikin bu durumdaki halleriyle ilgili olup halvet, tefekkür, havf, recâ, sabır ve şükür alt başlıklarından meydana gelmiştir. Dördüncü bölümün konusu sülûk sırasında sâlikte meydana gelen hallerdir; irade, şevk, muhabbet, mârifet, yakın ve sükûn alt başlıklarını içine alır. Beşinci bölüm ilâhî yolculuğun sonunda ulaşılan haller hakkında olup tevekkül, rızâ, teslimiyet, tevhid, ittihâd ve vahdet konularını ihtiva eder. Altıncı bölümde sülûkün son basamağı olan fenâ makamı anlatılır. Fenâ son makam olduğu için bu bab alt bölümlere ayrılmamıştır.

mi anlatılır. Fenâ son makam olduğu için bu bab alt bölümlere ayrılmamıştır.

Sade bir dille kâleme alınan *Evsâf-ü'l-eşrâf*'in İran'da ve İran dışında bazıları eksik altmışa yakın yazma nüshası bilinmektedir. İlk defa taş basması olarak neşredilen (Tahran 1226) eser, daha sonra üçü Bombay, biri Berlin, diğerleri Tahran'da olmak üzere on defa basılmıştır. Baskıları içinde en iyisi, İmâdü'l-küttâb Mirza Hüseyin Han Sayfî'nin hattıyla olan nüshanın faksimile neşridir (Tahran 1345 hş./1966). Seyyid Nasrullah Takavî tarafından hazırlanan bu neşir, Muhammed Müderrisî'nin bazı Avrupalı filozofların ahlâk görüşlerine de yer veren yirmi bir sayfalık bir önsözyle eserin Muhammed b. Âlî-i Cürçânî tarafından yapılmış Arapça tercümesini de ihtiva etmektedir. Eseri daha sonra Necîb Mâyîl-i Herevî üç nüshasını esas alarak yayımlamışsa da (Meşhed 1361/1981) Seyyid Nasrullah Takavî neşri hâlâ önemini korumaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Nasîrüddîn-i Tûsî, *Evsâf-ü'l-eşrâf*, Tahran 1345 hş./1966; Münzevî, *Fihrist*, II/1, s. 1057-1059; Hânâbâ, *Fihrist*, I, 403-404; Kâsimzâde-i İranşehr, "Evsâf-ü'l-eşrâf", *İlm ü Hüner, Urdîbihişt* 1307 hş., s. 43-44; G. M. Wickens, "Awşâf al-Aşrâf", *Elr*, III, 122.

M. NAZİF ŞAHİNOĞLU

EVSAT

(أوسط)

Türk mûsikisi usullerinden.

Arapça'da "bir şeyin ortası" anlamına gelen kelime dinî mûsikide en çok kullanılan usullerden birinin adıdır. Yirmi altı zamanlı ve on üç vuruşlu bir büyük usuldür. İçerisinde Türk aksağı bulunan iki usulden biri olması önemli bir özelliğidir. Bir Türk aksağı, iki sofyan ve yine bir Türk aksağı, iki sofyanın birleşmesinden meydana gelmiştir. 26/8'lik birinci ve 26/4'lük ikinci mertebeleri kullanılmıştır. Bu mertebelerin şematik gösterilişi şöyledir:

